

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ТРАДИЦІЯХ ЗАПОРОЗЬКОГО КОЗАЦТВА

У статті подано науковий аналіз проблеми виховання сучасної молоді в традиціях запорозького козацтва. Показано, що саме існування шкіл козацьких бойових мистецтв, шкіл джур є позитивним явищем у козацтві, і робота цих шкіл має базуватися на тих позитивних традиціях, які залишили в спадок нам наші пращури. Це чітко прослідковується сьогодні на прикладах існування шкіл козацького бойового мистецтва “Спас”, де поряд з бойовим мистецтвом вивчають і науку характерництва та шкіл джур, де ведуть підготовку молодих козаків-воїнів. Доведено, що відродження козацької педагогіки – це довготривалий процес, але ті результати, які отримало козацтво вже через 15–18 років існування таких шкіл, мають позитивний характер.

Ключові слова: учитель, фізична культура, молодь, виховання, традиції, запорозьке козацтво.

Потреба в гармонізації національних систем вищої освіти, започаткована підписанням Болонської декларації, привела до суттєвого переформування підходів, цілей і завдань, які реалізуються в професійній підготовці фахівців різних напрямів. Особливо це стосується, насамперед, майбутніх учителів фізичної культури, адже результатом їхньої професійної діяльності є використання сучасних спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих технологій у практиці навчальних закладів усіх рівнів.

Ефективність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищому навчальному закладі залежить від побудови нових стратегій фізкультурно-оздоровчої спрямованості, що орієнтовані на підвищення мотивації та оновлення змісту їхньої майбутньої професійної діяльності в навчальних закладах з метою зміцнення й збереження здоров'я учнівської молоді. Це відображено в Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про фізичну культуру і спорт”; у Концепціях Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 рр., у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2012 р.

Аналіз літературних джерел з проблеми дослідження показав значну увагу до різних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Так, науковцями розкрито особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Б. А. Ашмарін, М. Т. Данилко, Є. А. Захаріна, М. Л. Левицкий, Л. П. Сущенко та ін.); формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури (О. В. Петунін); професійне виховання студентів вищих навчальних закладів фізичної культури (А. М. Кузьміна); використання різновидів оздоровчих технологій (Г. В. Глоба, О. Я. Кібальник, Т. Ю. Круцевич); моделі перспективних спортивно-масових і фізкультурно-оздоровчих технологій у фізичному вихованні

(Н. В. Москаленко, Ю. М. Фурман); освітні технології вчителя в умовах євроінтеграції педагогічної освіти (О. М. Пехота, А. М. Стрєва та ін.).

Розгляд комплексу питань, пов'язаних з вихованням сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, національними єдинокорствами, їх використання в системі освіти започатковано в працях Г. М. Базлова, М. В. Величковича, В. С. Пилата.

Незважаючи на наявність досліджень, проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, застосування національних бойових мистецтв у професійній діяльності залишається актуальною.

Мета статті – проаналізувати проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва.

За всіх часів школа була моделлю суспільства, провідним інститутом виховання підростаючого покоління [1]. Вона формує й оберігає національну культуру, адже невід'ємна від національного ґрунту та коріння свого народу. Тому організацією, змістом і формами роботи школа національно має відповідати культурним потребам, а національне самовизначення школи є необхідною умовою її розвитку.

Державна національна програма “Освіта. Україна ХХІ ст.” визначила стратегію розвитку освіти в Україні, пріоритетні напрями та шляхи створення системи безперервного навчання й виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [2].

Нині перед школою постає історичне завдання – формування нового типу мислення, нової свідомості, нового розуміння людиною свого місця в суспільстві, житті. Ідеться про створення нової школи, яка б плекала творчу особистість, творила умови для повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини, піднесення її культури, духовності.

Проте, як говорить народна мудрість: “Усе нове – це добре забуте старе”. Тому в процесі відродження сучасного запорозького козацтва слід звернутися до традицій виховання молодого козака, які сформувались у процесі існування такого характерного історичного явища в Україні, яким є феномен запорозького козацтва, і соціальної форми його існування – Війська Запорозького Низового.

Загалом процес виховання й навчання молодого козака можна поділити на такі складові: індивідуальне виховання та навчання; виховання й навчання групове; виховання та навчання в практичній діяльності.

Родзинкою козацької традиції виховання козака є щільне поєднання цих трьох складових. Індивідуальний процес здійснювався через інститут джура, коли молодого джуру навчав козак, який пройшов через горнило козацького життя. Джура забезпечував йому побут, доглядав за зброєю, конем, а козак навчав його премудростей козацького життя, способів ведення бою, звичаїв козацьких, тобто був йому за найближчу людину.

Групове виховання й навчання здійснювали через козацькі молодіжні ватаги, Січову школу. Козацька молодіжна ватага давала молодому козаку підготовку до козацького життя, опанування через ігри, забави неписаних законів існування козацтва. Козацька молода ватага була ніби моделлю Січового товариства, де був свій отаман, осавул, скарбник тощо. Ватага готувала молодого джуру до дорослого козацького життя. У січовій школі молодь навчалася писемності, Закона Божого, козацьких військових наук. У січовій школі був свій уклад. Якщо ватага існувала сама по собі і вплив дорослого товариства обмежувався порадами, то в січовій школі процес виховання був під впливом дорослих козаків, січових учителів і керівництва Війська Запорозького. Сам спосіб існування козацтва сприяв тому, що всі набуті знання неодмінно закріплювалися на практиці. Молоді козаки несли козацьку службу майже нарівні з дорослими козаками, де всі набуті знання набували необхідної цінності [3].

Проте особливістю всього процесу виховання в запорозькому козацтві було те, що козаки набували свої знання на основі духовної підготовки, яка була основною для інших видів і методів навчання. Яким чином це здійснювали, мабуть, залишиться таємницею, але саме ця підготовка давала можливість козаку не боятися смерті, тобто того, чого найбільше боїться проста людина. Саме завдяки величезному козацькому духу козак добровільно міг піти на тортури заради виживання свого товариства. Героїзм був присутній у всі часи й у всіх арміях світу, але саме такого героїзму, який був у запорозьких козаків і який зберегла й донесла до нас народна пам'ять, не було ніде, крім Війська Запорозького. Козацька пам'ять на віки зберігала імена своїх героїв, які віддали своє життя за козацтво, за народ, за рідну землю. Про них складали пісні, думи, перекази, тобто вони вічно жили в народній пам'яті. А померти в безславі було ганебним для козака. Навіть зараз у XXI ст. будь-яка ідеологічна служба будь-якої армії може позаздрити тому, як запорожці вміли вшановувати своїх героїв [4].

У сучасний період відродження козацтва, безумовно, необхідно враховувати особливості сьогодення, соціальний стан суспільства, політичні особливості, розвиток науки й техніки. Проте відродження сучасного козацтва неможливе без жорсткої традиції. Отже, відродити можемо не козацтво, як би ми його не назвали, тим більше, що не від назви залежить козацтво то чи ні, а від суті. Без забезпечення процесу виховання молодих козаків неможливо відродити традицію, тобто забезпечити зв'язок поколінь. А, отже, саме існування шкіл козацьких бойових мистецтв, шкіл джур є позитивним явищем у козацтві. Але робота цих шкіл має базуватися на тих позитивних традиціях, які залишили в спадок нам наші пращури. Це чітко простежується сьогодні на прикладах існування шкіл козацького бойового мистецтва "Спас", де поряд з бойовим мистецтвом вивчають і науку характерництва та шкіл джур, де ведуть підготовку молодих козаків-воїнів.

Відродження козацької педагогіки – це довготривалий процес, але ті результати, які отримало козацтво вже через 15–18 років існування таких шкіл,

мають позитивний характер. Проте найголовнішим є той факт, що формується при цьому зв'язок поколінь, який є основою козацької традиції виховання.

Висновки. Визначено, що перспективним напрямом розвитку професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних університетах є покращення якості їх професійної підготовки з урахуванням інтересів особистості та її підтримка в процесі розвитку, що приведе до задоволення потреб нашої країни у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях. Враховуючи той багатовіковий позитивний досвід, саме козацька педагогіка має стати однією з основ сучасної національної педагогіки в Україні.

Однак проведене дослідження не вичерпує всіх проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України.

Подальшої розробки потребують проблеми теоретико-методологічного обґрунтування педагогіки й психології, українські національні засоби фізичного виховання; професійна підготовка фахівців за інтегрованими професіями, гнучке оновлення змісту вищої фізкультурної освіти відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів на засадах наступності та неперервності; маркетингові дослідження потреби країни у кваліфікованих фахівцях з національних бойових мистецтв.

Список використаної літератури

1. Каляндрук Т. В. Загадки козацьких характерників / Т. В. Каляндрук. – Львів : Піраміда, 2006. – 272 с.
2. Кащенко А. Оповідання про Славне Військо Запорозьке Низове [Електронний ресурс] / Андріян Кащенко. – Режим доступу: <http://kaschenko.us.org.ua/>.
3. Мандзяк А.С. Воинские традиции народов Евразии / А. С. Мандзяк ; под общей ред. А.Е. Тараса. – Минск : Харвест ; Москва : АСТ, 2002. – 384 с.
4. Приступа Є. Н. Традиції української національної фізичної культури / Є. Н. Приступа, В. С. Пилат. – Львів : Троян, 1991. – 275 с.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2015.

Пригула О. Л. Воспитание молодежи в традициях запорожского казачества

В статье представлен научный анализ проблемы воспитания современной молодежи в традициях запорожского казачества. Показано, что само существование школ казацких боевых искусств, школ джур является позитивным явлением в казачестве, и работа этих школ должна базироваться на тех позитивных традициях, которые оставили в наследство нам наши предки. Это четко прослеживается сегодня на примерах существования школ казацкого искусства "Спас", вместе с боевым искусством изучается и наука характерництва и школ джур, где ведется подготовка молодых казаков-воинов. Доказано, что возрождение казацкой педагогики – это долговременный процесс, но те результаты, которые получило казачество уже через 15–18 лет существования таких школ, имеют позитивный характер.

Ключевые слова: учитель, физическая культура, молодежь, воспитание, традиции, запорожское казачество.

Prytula O. L. Educating Young People in the Tradition of Zaporizhzhya Cossacks

The paper offers a scientific analysis of the problem of education of today's youth in the traditions of Zaporizhzhya Cossacks, which was based on spiritual preparation and which is already founded on other types and methods of study. It was determined that a promising

direction of development of professional training of future teachers of physical education is to improve the quality of their professional training in higher education, taking into account the interests of an individual and his support in the process of the development, which will result in meeting our country's demands in well-qualified specialists. It is shown that the existence of the Cossack martial arts schools, ju' schools is a positive phenomenon among the Cossacks and the work of these schools should be based on the positive traditions that are the legacy left to us by our ancestors. Today This is clearly illustrated by the examples of Cossack schools "Spas", where the science of harakternitstvo and ju' schools, are studied as well as martial arts, to prepare young Cossack warriors. It is proved that the revival of Cossack pedagogics is a long-term process, but the results that Cossacks have achieved after 15-18 years of existence of such schools are positive. However, the most important fact is that the connection between generations is formed which is the basis of Cossack traditions of education. Given the positive experience of many centuries, it is the Cossack pedagogics that should become one of the foundations of modern national pedagogics in Ukraine.

Key words: teacher, physical culture, youth, education, tradition, Zaporizzhya Cossacks.